

A Biblia hitelessége

A kereszténység kezdete Jézus munkálkodására nyúlik vissza, akinek az élete és üzenete központi jelentőségű a világot megváltoztató mozgalom számára. Jézus maga zsidóként élt, de azzal az igénnyel lépett fel, hogy ő az Ószövetségben, a zsidók szent iratában megjövendölt Messiás és mindezeket túl Isten fia. Minden embert minden időben az ő követésére hív.

Napjainkban már nem tapasztalhatjuk meg őt úgy, mint kortársai, de rendelkezésünkre áll az első tanítványok bizonyoságtétele, akik nap mint nap együtt voltak vele. Az Újszövetség ezeknek a szemtanúknak a tudósítását tartalmazza, és betekintést nyújt az első keresztények életébe is. Emiatt a Biblia s különösen az Újszövetség hitelessége kulcsfontosságú a keresztényeknek, de minden ember számára is.

Mivel a Biblia kihívások elé állítja az embert, s önmagával való számvetésre készíti, sokan motiváltabbak a Biblia kritizálására, mint egyéb ókori könyvek esetében. A Biblia teljesen megváltoztathatja az ember életét. Bár újra meg újra egészen napjainkig sokszor helytelenül értelmezték, s magukat keresztényeknek nevező emberek és szervezetek gyakran a saját céljaik igazolására használták, mindennek nem szabad minket visszatartani attól, hogy foglalkozzunk vele, s megvizsgáljuk tartalmát és hitelességét.

1. AZ ÚJSZÖVETSÉG MEGBÍZHATÓ A TARTALMA MIATT

1.1 JÉZUS EGYEDÜLÁLLÓ TANÍTÁSAI

AZ ERKÖLCS TERÉN

Jézus tanítása erkölcsi kérdésekben felülmúlja bárki más nézeteit, aki az emberiség tanítójaként valaha is fellépett. Ezt példázza, ahogyan a házasságtörésről beszélt. A Máté evangéliumban Jézus a következőket mondja:

Hallottátok, hogy megmondatott: Ne paráználkodj! Én pedig azt mondom nektek: aki kívánsággal tekint egy asszonyra, már paráznaságot követett el vele szívében. Ha a jobb szemed visz bűnre, vágd ki, és dobd el magadtól, mert jobb neked, ha egy vész el tagjaid közül, mintha egész tested vettetik a gyehennára. (Máté 5: 27-29)

A buddhizmusban is megtalálhatjuk azt a tanítást, hogy minden kívánságot le kell rombolni. Ez azonban nagyon általános megfogalmazás. A buddhizmusban az ember egész személyének és lényének feloldásáról van szó – függetlenül annak jó és rossz oldalaitól. A cél a végső feloldódás az örök semmiben, a nirvánában. Más vallásokhoz hasonlóan megpróbálnak bizonyos módszerekkel javulást elérni.

Jézus ezzel szemben nagyon konkrétan beszél rejtett bűnökről, s a gondolati bűnt a házasságtörés szintjére emeli. Ezzel azt mutatja, hogy a bűn már a gondolatokban elkezdődik, s már ezt meg kell bánnunk. Jézus feltárja az ember belsejét s páratlan szigorúsággal ítéli meg. A változásra való felhívása nem is lehetne világosabb — még ha ez az igevers természetesen szimbolikusan értendő.

Minden vallásban találunk több-kevesebb erkölcsi tanítást, mivel az ember a lelkiismerete alapján különbséget tud tenni jó és rossz között. Egyedülálló az a mérce, amivel Jézus az emberek tetteit, szavait, gondolatait méri, s leleplezi az emberek szívét. Mindenek előtt a lelkiület és gondolatok megváltoztatására hív, ami az erkölcsös cselekedetet lehetővé teszi. Jézus meg akar minket szabadítani a rosszból a jóra, hogy képesek legyünk valóban jók lenni.

Az erkölcsöt messze felülmúlva arra hív Jézus, hogy a saját ellenségeinket is szeressük.

AZ ELLENSÉG SZERETETE

Hallottátok, hogy megmondatott: Szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet. Én pedig azt mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket, hogy legyetek mennyei Atyátoknak fiai, aki felhossa napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak. Mert ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi a jutalmatok? Nem ugyanezt teszik-e a vámszedők is? És ha csak atyátokfiai köszöntitek, mennyivel tesztek többet másoknál? Nem ugyanezt teszik-e a pogányok is? Ti azért legyetek tökéletesek, mint ahogy mennyei Atyátok tökéletes. (Máté 5:43-48)

Az Ószövetségben nem csak az ellenség elutasításáról találunk gondolatokat, hanem az ellenséggel szembeni jóságról és az idegenek iránti szeretetről is, akik az izraeliták között akartak élni. Jézus felhívása az ellenség szeretetére, felülmúl minden addig ismertet. Az ellenség szeretete többet jelent, mint csupán lemondást a bosszúról és gyűlöletről, illetve jó cselekedetek gyakorlását. Ez a szeretet képessé tesz arra, hogy a legádázabb ellenségünknek is megbocsássunk, és a legjobbat akarjuk neki.

Itt figyelembe kell vennünk, hogy ezt és még néhány más dolgot Jézus tanított elsőként. Sok mindet megpróbáltak később utánozni, hogy Jézus nagyságát utolérhessék.

Jézus azt várta el a követőitől, hogy olyan tökéletesek legyenek, mint a Mennyei Atya (lásd az előző bibliai idézet utolsó mondatát). Jézus nem elégszik meg bizonyos szabályok felsorolásával, amik Istennek tetsző életre vezetnének, hanem minden embert arra hív fel, hogy az abszolút jó Isten mércéjéhez igazodjon. Lehetetlennek hangzik az az igény, hogy olyan tökéletesek legyünk, mint Isten. Az emberek mégsem teheték félre Jézust boldokként — ahhoz az élete és tanítása túl józan és gyakorlatias volt.

Aki jobban szereti apját vagy anyját, mint engem, az nem méltó hozzám; aki jobban szereti fiát vagy leányát, mint engem, az nem méltó hozzám; és aki nem veszi fel keresztjét, és nem követ engem, nem méltó hozzám. Aki megtalálja életét, az elveszti azt, aki pedig elveszti életét érterem, az megtalálja azt. (Máté 10: 37-39)

Jézus üzenete nem emberi mércéhez alkalmazkodik, és nem ígér földi harmóniát vagy szerencsét. Nem az volt a célja, hogy politikai vagy társadalmi békét hozzon. Nem csak a megismerés új útját mutatja, mint különböző bölcselkedők, hanem a legfelsőbb tekintély igényével lép fel: Istennel egyenrangúvá teszi magát, s feltétel nélküli odaadást vár el.

1.2 AZ ÚJSZÖVETSÉG HATÁSA AZ EMBERISÉGRE ÉS AZ EGYES EMBERRE

Jézus nyilvános fellépése visszafordíthatatlan szakadást okozott a zsidó népen belül és egyéb következményekkel is járt az egész emberiséget tekintve. Jézus azzal az igénnyel lépett fel, hogy ő az Ószövetségben megígért Messiás, és ezáltal a világ megmentője. A zsidók kezdettől fogva ellene fordultak Jézus követőinek. A későbbi időkben az igazság ellenségei újra meg újra üldözték a keresztényeket Jézusban való hitük miatt, s lehetőség szerint megölték őket.

Ez a megoszlás Jézus és üzenetének emberekre kifejtett hatásáról tanúskodik nem csak az első században, hanem egészen napjainkig. Jézus tanítása annyira megváltoztatta a világot, ahogy semmilyen más vallási rendszer. Kezdetől fogva utánozták Jézus néhány kijelentését, illetve egyesek a tekintélyére hivatkozva kiforgatták szavait, és teljesen torz módon alkalmazták. Nagyon korán létrejött a látszatkereszténység. S ha később már ennek az álkereszténységnek a különböző megnyilvánulásairól is van szó, ennek befolyása Jézus és tanainak hatását mutatja a kultúrában, művészetben, tudományban és még az európai-ázsiai térség politikájában is és különféle módon az egész világon.

Jézus személye senki máshoz nem mérhető hatást gyakorolt az emberekre. Egész Júdea megmozdult, hogy hallhassa a szavait és láthassa a csodáit. Jézus nem tudott megszabadulni a tumultustól, és félreeső vidékre kellett visszahúzódnia. Azok a zsidók, akik megértették és szívükbe fogadták Jézus üzenetét, mélyrehatóan megváltoztatták az életüket, hogy Őt, mint Urukat kompromisszumok nélkül követhessék. Manapság is — éppúgy, ahogy akkoriban — azok, akik Jézus szavait igaznak ismerik el, megtapasztalják, hogy ez az üzenet nagy hatást fejt ki életükre. Ez nem szépen megfogalmazott gondolatokat, hanem kihívást jelent az emberek számára. Jézus minden ember szívét el szeretné érni és mindenkit arra hív, hogy az általa mutatott életutat tegye sajátjává. Megváltása megszabadít a bűnökkel teli életből. Jézus szava nem némul el. Halála óta napjainkig számtalan könyvet írtak róla. Az emberek újra meg újra megpróbálják az üzenetét hitelesen értelmezni, és a történelmi Jézushoz közelebb kerülni.

Már maga az a tény is tanúskodik Jézus hitelessége mellett, hogy ő állásfoglalásra készíti az embereket, és ezt egy igazságkereső sem kerülheti ki.

1.3 AZ ÚJSZÖVETSÉG TÖRTÉNELMILEG HITELES

Az Újszövetség történelmileg hitelesen adja vissza a négy evangéliumban, az Apostolok Cselekedeteiben és a levelekben a Kr.u. első század közepén uralkodó körülményeket. Összhangban áll más zsidó és római írásokkal: a Talmuddal, Josephus Flavius zsidó szerzővel, Tacitus és Suetonius római történetírókkal. Az Újszövetségben leírt vagy csak említett földrajzi, kulturális és történelmi körülmények ismételt megerősítést nyernek régészeti leletek alapján.

Ennek egy példája a János evangéliumban (9:7) említett Siloám tó Jeruzsálemben. 2004 nyarán egy új vízvezeték építése során lépcsőkre bukkantak, melyek kora 2400 évre tehető, valamint víztároló maradványaira, melybe Jézus korában a Gihon-forrásból a Hiszkija alagúton át vezették a vizet. Ezt az 525 méter hosszú alagutat Hiszkija, Júda királya építtette Kr. e. 700 körül és még ma is járható. A régészek ezen építmény segítségével meggyőzően alá tudták támasztani az Ószövetség adatait. A Siloám tó hozzátétőlegesen 2500 m²-es medencéje Jézus idején Jeruzsálem lakosságának víztárolásra szolgált. A vakolatban felfedezték a régészek egy Hasmóneusok korabeli érmét, melyet Jézus születése előtt mintegy 50 évvel vertek. A vízvezeték feletti törmelékben talált legrégebbi érmét úgy datálják, hogy röviddel azelőtt készült mielőtt a rómaiak Kr. u. 70-ben lerombolták Jeruzsálemet.

1961-ben a cézáreai színház ásatása során felfedeztek egy feliratot: „Pontius Pilatus Praefectus Judaeae.” Tehát nem csak az Újszövetség állítja, hogy Pilátus Júda provincia helytartója volt, hanem ez a felirat valamint Kr. u. 93-ban Josephus Flavius a „Régiségek” című könyvében és Tacitus az 116-ban írt „Annálék” című művében is ezt erősíti meg.

A görögországi Delphiből származó Gallió-feirat, melyet először 1905-ben hoztak nyilvánosságra, Claudius római császár Delphibe intézett levelét őrizte meg. A feliratban szereplő császári titulusok alapján megállapítható, hogy a levél Kr. u. 52 elején íródott. A görög felirat említi Gallio akhájai prokonzul nevét is, alátámasztva ezzel az Újszövetség adatát az Apostolok Cselekedetei 18:12-ből.

Az Újszövetség nem csak egy, hanem négy történelmi tudósítást tartalmaz Jézus életéről. Ezek az evangéliumok néhány részlet tekintetében ellentmondanak egymásnak. Ez azonban nem hozható fel érvként a hitelesség ellen, hanem ellenkezőleg: bizonyítja a tudósítások megbízhatóságát. A történészek számára a nem szó szerinti megfelelés erősebb bizonyítéka annak, hogy a beszámolókat később sem változtatták meg, és utólag nem próbálták harmonizálni őket egymással. Ha négy személy írja le Jézus szavait és cselekedeteit, akik részben maguk is szemtanúi voltak az eseményeknek, akkor az teljesen természetes, hogy egyéni látásmódjuk valamint a különböző hallgatók ill. olvasók figyelembe vétele kihat a tudósítás mikéntjére. Különösen Lukács igyekezett, hogy mindennek gondosan utánajárjon, és sok történelmileg igazolható párhuzamot említ. A Lukács 3:1 verse jól szemlélteti ezt sok történelmi adatával.

Tibérius császár uralkodásának tizenötödik évében, amikor Júdea helytartója Poncius Pilátus volt, Galilea negyedes fejedelme Heródes, Iturea és Trakhónitisz tartományának negyedes fejedelme Heródes testvére, Fülöp, Abiléné negyedes fejedelme pedig Lüsziániasz volt... (Lukács 3:1)

Meglepő módon itt két főpap kerül említésre. Nem tévedésről van azonban szó, hanem Lukács egy történelmileg érdekes és hiteles tényt ad vissza. Az akkoriban hivatalban lévő főpap Kajafás volt, de Hannás, mint egykori főpap még mindig nagy befolyással bírt. Ezt erősíti meg az Apostolok Cselekedetei (4:6) valamint a János evangéliuma is, miszerint Jézust elfogatása után nem a hivatalban lévő főpaphoz, hanem Hannáshoz vezették (János 18:13). Josephus Flavius „Zsidó Háború” című munkájából megtudhatjuk a zsidó főpapok pontos időbeli sorrendjét. Ez megegyezik az Újszövetség tanúságtételével. Neves teológusok¹ történelmileg hiteles tényként kezelik, hogy Hannás főpaprak hatalma volt, messze a hivatali idején túl is.

Az Újszövetség irataiban, melyek a Jézus halálát követő 40 évben már mind megíródtak, sok egyéb utalást találunk, melyek a hitelesség mellett szólnak. A Márk evangéliumot már Jézus halála és feltámadása után körülbelül egy évtizeddel leírták. A szerzők Jézus szemtanúi vagy az első keresztény nemzedék tagjai, akik Jézus tanítványaival kapcsolatban voltak. E tekintetben az Újszövetség más vallások irataival összevetve egyedülálló (lásd Hagymány fejezet).

1.4 FELTÉTELEZETT HAMISÍTÁSOK

A Bibliáról feltételezett hamisításokat különféle módon fogalmazták meg. Némelyek azt állítják, hogy Jézus tanítványai utólag idealizálták és felmagasztalták urukat. Ezzel szemben az evangéliumok Jézus munkálkodását kiemelkedő józansággal ábrázolják. Emberként írják le Jézust, a maga érzelmeivel és félelmeivel. Fogságba vétele előtt Jézus félelemmel telve könyörög erőért, hogy az eljövendő szenvedéseket el tudja viselni (Márk 14:33-36) — siralmas kép egy Messiásról, de természetű és valóságos. Nem egy dicsőséggel övezett erős ember, aki mindent ural, és minden helyzetből győztesen kerül ki.

Mások azt az elméletet állították fel, hogy az apostolok találtak ki mindent, hogy az új mozgalmon belül fontos pozíciót tölthessenek be, s dicsőséghez és hírnévhez juthassanak. De hogyan lehetne ezt azzal a ténnyel

¹ Például F.F. Bruce, aki a bibliakritika és exegézis tanára Manchesterben, magyarul is megjelent könyve: Az Újszövetség megbízhatósága, Evangéliumi Kiadó (egyéb adat nincs megadva). Az itteni hivatkozás alapja: F. F. Bruce: Zeitgeschichte des Neuen Testaments, Teil 1. S. 68. 1978

összeegyeztetni, hogy az apostolokat kezdettől fogva üldözték, s néhányan közülük az életükkel fizettek a Jézusban való hitért? Természetesen hazugságoknak és téves tanoknak is hihetnek emberek, félrevezethetik őket, s még készek is lehetnek meghalni ezért. Azonban alig kész valaki a saját hazugságáért meghalni. Bár elméletileg lehetséges, egy olyan határtalanul gögös ember esete, aki a saját hazugságait és a maga alkotta tanokat nem akarja feladni. Ilyen hozzáállással azonban az apostolok nem írtak volna olyan negatívan magukról, sem más evangéliumok szerzőinek nem engedték volna ezt meg. S éppen a 12 apostolról olvashatjuk ismételtelen az evangéliumok beszámolóiban, hogy Jézus makacsságuk és hitetlenségük miatt inti őket. A gyengeségeikkel, bűneikkel és értetlenkedésükkel egyetemben ábrázolják őket.

Más emberek becsapása és félrevezetése csak nagyon rossz motivációból fakadhat, amit nem lehet egy egész életen át titkolni. A hazugságot a kereszténység kezdettől fogva súlyosan elítéli. A keresztényeket arra hívta el Isten, hogy őszinte és nyílt életet éljenek, s mindig késznek kell lenniük önmaguk megvizsgálására s ez alól természetesen az apostolok sem kivételek.

Ismét mások azt állítják, hogy a tanítványok nem akarták belátni a tévedésüket, miszerint Jézus volt a Messiás és szabadító s mégis megvetétként halt meg a kereszten, és ezért találták ki, hogy feltámadt a halálból. Ez a feltételezés azonban minden alapot nélkülöz. Jézus halálból való feltámadása teljesen váratlanul és meglepetésként érte a tanítványokat. Amikor Jézus megjelent nekik, akkor sem hitték, hogy valós, hanem kísértetet véltek látni. Fel lehetne tenni, hogy nem egy tehetséges csaló találta-e ki az egészet. De az első század elején a zsidók egy politikai Messiást vártak, tehát teljes képtelenség volt egy megfeszített embert hirdetni Messiásként. A keresztrefeszítés sikertelen felkelők és elszökött rabszolgák büntetése volt. Egyik sem egyeztethető össze a Messiás képével. Jézus sosem akart politikai Megváltó lenni. Feltámadásával azt bizonyította, hogy ő szellemi értelemben vett Messiás. A korábbi elképzelés feladása még tanítványainak is nehezebbre esett.

Az a feltevés, miszerint a tanítványok találták ki a feltámadást, Pál esetében teljesen lehetetlennek bizonyul. A farizeus Pál elutasította a kereszténységet, mert zsidó szakadár csoportnak tartotta, s nagy buzgalommal üldözte az egyházat. Feltehetően a fantázia szüleményének tartotta a keresztények feltámadásról szóló beszámolóit. De éppen őt juttatja Isten más meggyőződésre általa, hogy a feltámadt Jézus megjelent neki, s megtérve kereszténnyé lett. A hamisítás néhány szószólója megpróbál olyan magyarázatot találni, miszerint Pál a rossz lelkiismerete miatt vált kereszténnyé. Csupán pszichológiai szempontból tekintve ez az állítás tarthatatlan. Pál apostol keresztényként kimondhatatlan nélkülözéseket vállalt magára, s egy Biblián kívüli forrás szerint mártírként halt meg. Tehetséges farizeusként magára vette volna egy keresztény szégyenét (nem szabad a mai helyzetből kiindulnunk, hanem a korabeli körülményekbe kell belegondolnunk) s ezt részesítette volna előnyben a zsidóságon belüli fényes karrierrel szemben? S mindezt a rossz lelkiismeret miatt? Azonkívül hangsúlyozza, hogy mindent jó lelkiismerettel tett (2 Timóteus levél 1:3, Apostolok cselekedetei 23:1). Amikor a keresztényeket üldözte, azt gondolta, hogy Istennek szolgál vele, de aztán fel tudta ismerni szellemi vakságát.

A zsidók kezdetben hevesen ellenálltak a keresztényeknek. Jézus életének és munkálkodásának történelmi háttere nélkül, zsidó környezetben nem maradhatott volna fenn a Jézus Krisztusba, mint Messiásba vetett hit. Az Újszövetség meghamisításának feltételezése ellentmond mind a történelmi leleteknek, mind a belső logikának. Nem találunk kielégítő motivációt a hamisításra. A hamisító nem követhetett önző célokat, különleges előnyöket remélve, hisz Jézus tanításának arra kellett köteleznie, hogy minden önzést, gazdagságot, dicsvágyat és gögőt kategorikusan elutasítson. A hamisítónak tudatában kellett lennie annak, amit Pál mond:

Mert nem önmagunkat hirdetjük, hanem Krisztus Jézust, az Urat, önmagunkat pedig mint szolgáitokat Jézusért. (2 Korinthus levél 4:5)

1.5 A SZENTHÁROMSÁG TANA NEM LEHET EGYSZERŰ KITALÁLÁS

A Szentháromság Jézus által kinyilatkoztatott új tanítás Isten lényéről. Bár maga nem használta ezt a fogalmat, de tartalmilag ezt hirdette. Nem a zsidók monoteizmusa ellen fordul, hanem **egy** Istenről beszél három személyben, mint Atya, Fiú és Szentlélek.

A zsidóknak meg kellett védeniük a Jahvébe, mint egyedül létező Istenbe és az Univerzum Teremtőjébe vetett hitüket más népekkel szemben — ez életüknek mindig fontos részét képezte. Minden olyan próbálkozást káromlásként fogtak fel, ami ezt a hitet megingathatta volna. Felületes szemlélődés esetén úgy tűnik, hogy a Szentháromság tana ilyen. Ezt az is mutatja, hogy különösen Izrael vallásos vezetői erősen elutasították Jézust. Ha a római megszállók megengedték volna nekik, a halálos ítéletet is kimondták volna felette, mivel Istennek adta ki magát s felfogásuk szerint Istent gyalázta. Az „egy Isten három személyben”-gondolat nem egyszerűen a zsidó hit továbbfejlesztése, hanem egy alapvetően új kinyilatkoztatása a Teremtőnek.

Ismert tudósok foglalkoztak évszázadokon át azzal, hogy ezt a tant szavakba öntsék és annak mélységét megértsék. Úgy tűnik, hogy a Szentháromság tanának megértése az emberi felfogóképesség és gondolkodás

korlátaiba ütközik. Ez annak a kiemelkedő szellemi nagyságát mutatja, aki ezt a tanítást elsőként hirdette. Teljesen tarthatalan az a feltevés, miszerint Jézus tanítványai egyszerűen kitalálták volna a Szentháromság tanát, csak azért, hogy Mesterüknek különleges jelentőséget tulajdoníthassanak. Ezt a gondolatot nem kezelték pusztán értelmetlenségként, hanem ellenkezőleg, sokszor csodálkozást váltott ki, milyen mély betekintést engednek Jézus szavai Isten lényébe. Az a meggyőződés és tekintély, amivel Jézus tanítóként lépett fel és Istenről beszélt, az egész világon páratlan.

2. AZ ÚJSZÖVETSÉG HITELES, MERT JÉZUS HITELES

2.1. JÉZUS ÉLETE TANUSKODIK SZAVAIRÓL

Egy személy tanítása akkor hiteles, ha élete egyezik üzenetével. Jézus szemtanúi megerősítik feddhetetlen életét. Ellenségei, akik aggódtak, hogy saját befolyásuk a zsidó népre csökken és dicsőségük hanyatlak, nem tudták rábizonyítani sem a zsidók számára kötelező mózesi törvény áthágását, sem bűnt. Sokszor megkísérelték, hogy álnok kérdésekkel téves kijelentésekre készítsék, vagy belső ellentmondásokba keveredjen.

Azonban az írástudók minden ármánykodása eredménytelen maradt; Jézus válaszai által sokkal inkább őket magukat kérdőjelezte meg. Jézus munkálkodása egész Izráelt lenyűgözte. Még a politikai vezetőknek, Heródes Antipás zsidó fejedelemnek és a római helytartónak, Poncius Pilátusnak is foglalkozniuk kellett vele. Ezért joggal feltételezhetjük, hogy a zsidók, akik Jézust elutasították és rossz hírért akarták kelteni, minden tévedését szívesen napvilágra hozták volna. De ez nem járt sikerrel.

Jézus nemcsak tanítványával szemben támasztott magas elvárást, hanem maga is jó példával járt elől. Szerény és önmegtartóztató életet élt, s ezzel ugyanazt a mércét alkalmazta magára, amit másoktól is elvárt. Követőinek nagy csodálkozására egyszer megmosta a lábukat — ami rabszolgamunka volt — azért, hogy bizonyossá tegyen szolgálatkészségéről és példát mutasson. Tanítványai mintegy két és fél évig voltak vele együtt, többnyire naponta, s újra meg újra megszégyenítette őket Mesterük szeretete. Jézus életének és szavainak ez az összhangja győzte meg őket akkoriban, és ennek van meggyőző ereje napjainkban is.

2.2. JÉZUS CSODÁKAT TETT ÉS GYÓGYÍTOTT

Jézus mindenképp előtt az általa tett csodák és gyógyítások által vált ismertté. Az evangéliumok tanúsága szerint betegeket, leprásokat, bénákat gyógyított, vakoknak visszaadta szemük világát, megszállottakat szabadított meg és halottakat támasztott fel. Ilyen sosem fordult elő annak előtte. Még a Jézussal szemben ellenséges lelkülettel viseltető zsidók sem kérdőjelezték ezt meg. Ezt bizonyítja a Babiloni Talmud kijelentése:

A pászkaünnep előestéjén felakasztották Jézust... mivel varázslást űzött, s Izraelt elcsábította, és elpártolásra készítette.²

A csodák tényét nem lehetett tagadni, csak más magyarázatot lehetett rá adni. Jézus varázslott volna csupán?! Jézus korabeli ellenségei feltételezték, hogy a hasonmás trükkjével élt, és megpróbálták csalást rábizonyítani:

Amikor Jézus továbbment, meglátott egy születése óta vak embert...sarát csinált nyállal és rákente a sarat a vakon született ember szemére...az elment, megmosakodott és már látott, amikor visszatért. A szomszédok pedig, és azok akik látták azelőtt, hogy koldus volt, így szóltak: „Nem ő az, aki itt szokott ülni és koldulni? Egyesek azt mondták, hogy ez az, mások pedig azt, hogy nem, csak hasonlít hozzá. De ő kijelentette: Én vagyok az... Ezt a nemrég vak embert a farizeusok elé vezették. Az a nap pedig, amikor Jézus a sarat csinálta és megnyitotta a szemét, szombat volt... A zsidók azonban nem hitték el róla, hogy vak volt, és megjött a látása, míg oda nem hívták a szüleit...”Azt tudjuk, hogy ez a mi fiunk és hogy vakon született...Odahívták tehát másodszor is a nemrég még vak embert...”Megmondtam már nektek, de nem hallgattok rám. Miért akarjátok ismét hallani?”...Megszidták...(János 9:1-28)

Nagyon provokatív volt az a mód, ahogyan Jézus a vakon született embert meggyógyította. A farizeusok és írástudók hagyománya szerint szombaton minden szükségtelen cselekedet tilos volt. Jézus számára nem emberi hagyományok voltak fontosak, hanem az emberek szüksége. Mivel vakon született emberről volt szó, a farizeusok nem érvelhettek azzal, hogy miként elvesztette látását, úgy most véletlenül visszanyerte. Jézus megcáfolására csak egy módjuk maradt, hogy csupán egy hasonló kinézetű emberről van szó. Az egész szituáció azt tükrözi, hogy a farizeusok minden bizonytalanságot ki akartak zárni, hogy nem valaki más lépett-e fel az egykori vak szerepében. Bár minden a csodás gyógyítás mellett szólt, nem akarták elismerni.

² Sanhedrin 43a, Der Balyonische Talmud, Wilhelm Goldmann Verlag, 1963, S. 207 u. 208

Ha e helyzetben csalást tudtak volna Jézusra bizonyítani, Jézus minden tanítványa elmenekült volna, és az utókor feltehetően sosem hallott volna erről az eseményről.

2.3 JÉZUS FELTÁMADÁSA NEM KITALÁLÁS

A legnagyobb, de leginkább megkérdőjelezett csoda Jézus feltámadása. Mint már korábban (1.5. fejezet) említettük kizárható, hogy ezt Jézus tanítványai találták volna ki, hisz Uruk feltámadása őket is váratlanul érte s nem találunk semmilyen okot, ami ennek hamisítására indította volna őket.

Jézus szegyeteljes halála után a tanítványok tanácstalanok voltak, hisz földi Messiást vártak volna, aki elhozza a zsidó nép megtérését s fellép az istentelen pogányokkal szemben. E helyzetben a tanítványoknál még semmi sem észlelhető abból a későbbi bátorságból és meggyőződésből, amivel a vezető zsidóknak is hirdették az evangéliumot (Apostolok cselekedetei 5:27-33), bár maguk csak egyszerű munkások, halászok voltak. A zsidóktól való félelem miatt bezárt ajtóik mögé rejtőztek (János 20:19). Amikor Mária Magdaléna azt a hírt hozta, hogy Jézus megjelent nekik, nem hitték (Márk 16:9-11) és üres fecsegésnek tartották (Lukács 24:11). Jézus első megjelenésekor az apostolok azt hitték, hogy szellemet látnak (Lukács 24:37). Tamás, a tizenkét apostol egyike, ennél a megjelenésnél nem volt ott. Még legközelebb társainak sem hitt, és csak az győzte meg, amikor Jézust maga is látta (János 20:24-29).

Némelyek e tudósítások mögött egy intelligens hamisítót véltek felfedezni, aki egy történelmileg hiteles beszámoló látszatát akarta kelteni. Egy hamisító lehetőleg nem szeretne okot adni olvasója számára a kételkedésre. A történészek számára az összhang a hamisítás biztos jele. Azonban éppen ezt nem állíthatjuk a négy evangélium alapján. A Jézus feltámadásáról szóló leírások nem azonosak egymással. Sőt még egy ellentmondásra is bukkanhatunk. Lukács azt írja, hogy Jézus az emmausi úton megjelent két tanítványnak (Lukács 24:33-34). Az apostolok hittek nekik. Márk ezzel szemben azt írja, hogy nem hittek nekik (Márk 16:12-13). Itt Lukácsnak kell igazat adnunk, aki erről az eseményről nagyon részletesen tudósít. Márk csak egy mondat erejéig tér ki rá, feltehetően nem voltak pontos információi erről. Egy tehetséges hamisítónál nem csúszott volna be egy ilyen hiba. Számtalanszor megmutatkozik, hogy a szerzők a legjobb tudásuk és lelkiismeretük szerint törekedtek arra, hogy a Jézussal kapcsolatos tapasztalataikat illetve más szemtanúk tudósításait lejegyezzék.

Az evangéliumok leírásának idején még sok szemtanú élt. A zsidóknak, akik ellenséges lelkülettel viseltettek Jézus és a keresztények iránt, mit sem lett volna könnyebb a keresztényekkel szemben felhozni, mint a feltámadás tényének cáfolatát. Ha ez sikerült volna nekik, akkor a feltámadt Jézusban való hit nem lett volna tartható.

A hamisító meg szeretné győzni olvasóját, s emiatt tudatosan megfontolja, milyen módon érheti el célját. Ehhez egyértelmű és követhető érveket fog felhasználni. Jézus azonban az evangéliumok szerint először Mária Magdalénának, egy asszonynak jelent meg (Márk 16:19, János 20:24), aki korábban megszállott volt, és Jézus gyógyította meg — tehát egy kívülálló számára egyáltalán nem hiteles tanú. A zsidók nem ismerték el a nőt tanúknak; ez csak a férfiak előjoga volt. Az ortodox zsidók mind a mai napig nem fogadják el a nőt tanúként a rabbinikus bíróságon. Az evangéliumok elsősorban a zsidókhöz szólnak. Elképzelhetetlen lenne azt feltételezni, hogy egy hamisító arra a gondolatára jutott volna, hogy egy nő legyen a feltámadás első szemtanúja.

3. AZ ÚJSZÖVETSÉG HAGYOMÁNYOZÁSÁNAK MEGBÍZHATÓSÁGA

3.1 SZÓBELI HAGYOMÁNY

Korunk gyermekeiként számunkra alig elképzelhető, hogy hosszú beszédeket és szövegeket fejben lehet tartani. Mivel könyvek, a televízió és a számítógép segítségével bármikor hozzáférhetünk információkhoz, nem függünk az emlékezetünktől. Az emberi emlékezet azonban különleges teljesítményekre képes. Példaként:

A mai ír bárdok több, mint 100 000 szavas memóriával bírnak. Ezzel szemben, a mi Márk evangéliumunk csupán mintegy 11 000 szóból áll.³

Jézus tanítványai Uruk igehirdetése folytán teljesen megváltoztatták az életüket. Jézus minden cselekedetük középpontjává vált. Ebből fakad az az erős motiváltság, hogy minden szavát, minden tettét megtartsák emlékezetükben, és hűen továbbadják. Az ember mindennek előtt azokat a tartalmakat őrzi meg emlékezetében, amelyeknek nagyobb figyelmet és érdeklődést szentel.

A tanítványok mintegy két és fél éven át szinte minden nap együtt voltak Jézussal, akit Tanítóként szólítottak meg (pl.: Márk 10:35). Mivel Jézus tanította őket és a nép előtt tartott beszédeinél is mindig jelen voltak, így természetes módon meg tudták jegyezni az üzenetét. Az állandó ismétlés és a kívülről megtanulás gyakorlata, amihez már a szülői házban, a zsinagógában és az iskolában hozzá voltak szokva, képessé tette őket arra, hogy a

³ Rainer Riesner, Jesus als Lehrer, 1984, S. 451

szájhagyományt hűen megőrizték. Jézus még élete folyamán kiküldte tanítványait, hogy Isten országának eljövételét hirdessék (Lukács 10:1-2). Nagyon korán alkalmazniuk kellett a gyakorlatban, amit Mesterüktől megtanultak. Mindez segített nekik a későbbi ígehirdetésben, megbízhatóan és hitelesen tudósítani Jézusról.

3.2 ÍRÁSBELI HAGYOMÁNY

Az Újszövetség minden írása létrejött, mielőtt a rómaiak Kr. u. 70-ben a jeruzsálemi templomot lerombolták volna. Mivel Jézust i.sz. 30-ban feszítették meg, mintegy 40 évet felölelő időszakról van szó. A szóbeli hagyomány átmenete az írásbeli hagyományba nagyon rövid idő alatt zajlott. Ez az első keresztények azon szándékát mutatja, hogy az utókornak hiteles képet továbbítsanak a Jézus körüli eseményekről.

A megbízható és szöveg-hagyományozás ugyanilyen buzgóságát tételezhetjük fel azoknál a személyeknél, akik a következő évszázadokban az Újszövetséget másolva sokszorosították.

A Biblia s mindennek előtt az Újszövetség az egyedüli alapja a keresztények hitének.

A legrégebbi fennmaradt kéziratot, a P52-t (52. számú papiruszt), amely a János evangéliumból tartalmaz néhány verset, Egyiptomban találták 1920-ban. Legkésőbb i.sz. 125-ben keletkezett. Egy sor további papirusz (a Nílusdeltában termő papirusznádból előállított írófelület) származik a 2-3. századból, melyek már az Újszövetség nagy részét tartalmazzák.

A negyedik századból származnak a legrégebbi ún. majuszkuláris kéziratok, melyek teljes egészében görög nagybetűkkel íródtak, s már minden újszövetségi iratot magukba foglalnak. Ezeket pergamenre írták, amelyet állatbőrrel állítottak elő. Ezek közül a legismertebbek a Vatikáni-, Sínai- az Alexandriai és az Ephraemi Rescriptus Kódex.

I.sz. 800 körül új írásmód alakult ki, ami csak dőlt kisbetűket tartalmazott: ezt minuszkuláris írásnak nevezték. Fennmaradtak még bizonyos liturgikus könyvek, lektionáriumok, melyekben az Újszövetség szövegei abban a sorrendben szerepelnek, ahogy az egyházi év rendje szerint felolvasták őket.

A következő táblázat⁴ az Újszövetség kézirataira nyújt rálátást, elhanyagolva a 19 000 feletti más nyelvekre való fordításokat.

RENDELKEZÉSÜNKRE ÁLLÓ GÖRÖG KÉZIRATOK	KÉZIRATOK SZÁMA
Papiruszok	109
Majuszkuláris iratok (nagybetűs)	307
Minuszkuláris iratok (kisbetűs)	2860
Lektionáriumok	2410
Összesen	5686

E gazdag kéziratlelet jelentőségét leginkább más történelmi szövegekkel való összehasonlítás során ismerhetjük fel. A következő összeállítás⁵ kifejezően szemlélteti az Újszövetség és más klasszikus művek hagyományozása közti különbséget.

SZERZŐ	LEIRÁS DÁTUMA	LEGRÉGIBB KÉZIRAT	A KELELTKEZÉS ÉS A LEGRÉGEBBI KÉZIRAT KÖZTI IDŐVALLUM	FENNMARADT KÉZIRATOK SZÁMA
Homérosz (Iliász)	800 Kr.e.	400 Kr.e.	400 év	643
Démoszthenész	383-322 Kr.e.	1100 Kr.u.	1300 év	200 (mind egy kéziratból)

⁴ Josh Mc Dowell, Die Fakten des Glaubens, 2003, S. 118

⁵ F. W. Hall, Beleg für die Texte der führenden klassischen Verfasser- kiegészítve Norman L. Gesiler/ William e. Nix, A General Introduction to the Bible S. 408

SZERZŐ	LEIRÁS DÁTUMA	LEGRÉGIBB KÉZIRAT	A KELELTKEZÉS ÉS A LEGRÉGEBBI KÉZIRAT KÖZTI IDŐVALLUM	FENNMARADT KÉZIRATOK SZÁMA
Szophoklész	496-406 Kr.e.	1000 Kr.u.	1400 év	100
Tacitus (Évkönyvek)	100 Kr.u.	1100 Kr.u.	1000 év	20
Cézár (A gall háború)	100-44 Kr.e.	900 Kr.u.	1000 év	10
Arisztophanész	450-385 Kr.e.	900 Kr.u.	1200 év	10
Euripidész	480-406 Kr.e.	1100 Kr.u.	1500 év	9
Thukydész (Történelem)	460-400 Kr.e.	900 Kr.u.	1300 év	8
Suetonius (Caesarok élete)	75-160 Kr.u.	950 Kr.u.	800 év	8
Hérodotosz (Történelem)	480-425 Kr.e.	900 Kr.u.	1300 év	8
Platón (Tetralogiák)	427-347 Kr.e.	900 Kr.u.	1200 év	7
ifj.Plinius (Természettörténet)	113 Kr.u.	850 Kr.u.	750 év	7
Arisztotelész	384-322 Kr.e.	1100 Kr.u.	1400 év	5 (a legjobban hagyományozott műből)
Catullus	54 Kr.e.	1550 Kr.u.	1600 év	3

Bruce Metzger, a Revised Standard Version Bibliatanács elnöke és a Nestle-Aland féle ógörög Újszövetség társkiadója, a következőképpen hasonlította össze az Újszövetséget és az Iliászt, mely bibliográfiailag a második legjobban hagyományozott műnek számít:

Az újszövetségi kéziratok mennyisége szinte megszágyenítő más antik művekkel összevetve. Az Újszövetséget Homérosz Iliásza követi, amely a görögök alapművének számított. Ma kevesebb, mint 650 kézirattal rendelkezünk ebből, s némelyik különösen töredékes. Többnyire az i.sz. 2-3. vagy az azt követő századokból származnak. Ha figyelembe vesszük, hogy Homérosz valószínűleg a Kr. e. 8. században élt, akkor ez nagyon nagy időintervallum.⁶

Negyven éves kutatómunka után Kurt Aland professzor, aki az Újszövetség elismert szövegkritikusa és a Nestle-Aland ógörög Újszövetség kiadója, az Újszövetség hagyományozásáról a következőképpen nyilatkozott:

Az Újszövetség szövege kiválóan hagyományozott, jobban, mint bármely más antik kézirat. A lehetőség, miszerint olyan kéziratot találnánk, ami a szövegét alapvetően megváltoztatná, egyenlő a nullával.⁷

Keresztényként nagyon hálásak vagyunk Istennek, hogy ilyen megbízható információink vannak Jézusról és az első keresztényekről. Az Újszövetség hitelességéről tanúskodó sokféle bizonyíték, mind leírását, mind hagyományozását tekintve, arra buzdít minket, hogy folytonosan Isten szavához mérjük magunkat. Téged is erre hívunk: hogy olvasd a Bibliát és ismerd meg Jézust.

Ha meg szeretnéd ismerni, hogy életünk Krisztus követőiként hiteles-e, akkor vedd fel velünk a kapcsolatot. Örülünk neki.

⁶ Bruce Metzger, idézve: Lee Strobel, Der Fall Jesus, 1999, Asslar, S. 64

⁷ Kurt Aland, Das NT ist zuverlässig überliefert. Die Geschichte des neutestamentlichen Textes und die Ergebnisse der modernen Textforschung. Reihe: Wissenswertes zur Bibel, Stuttgart 1986, S. 28